

Els fotoperiodistes, cronistes d'una actualitat que perviu

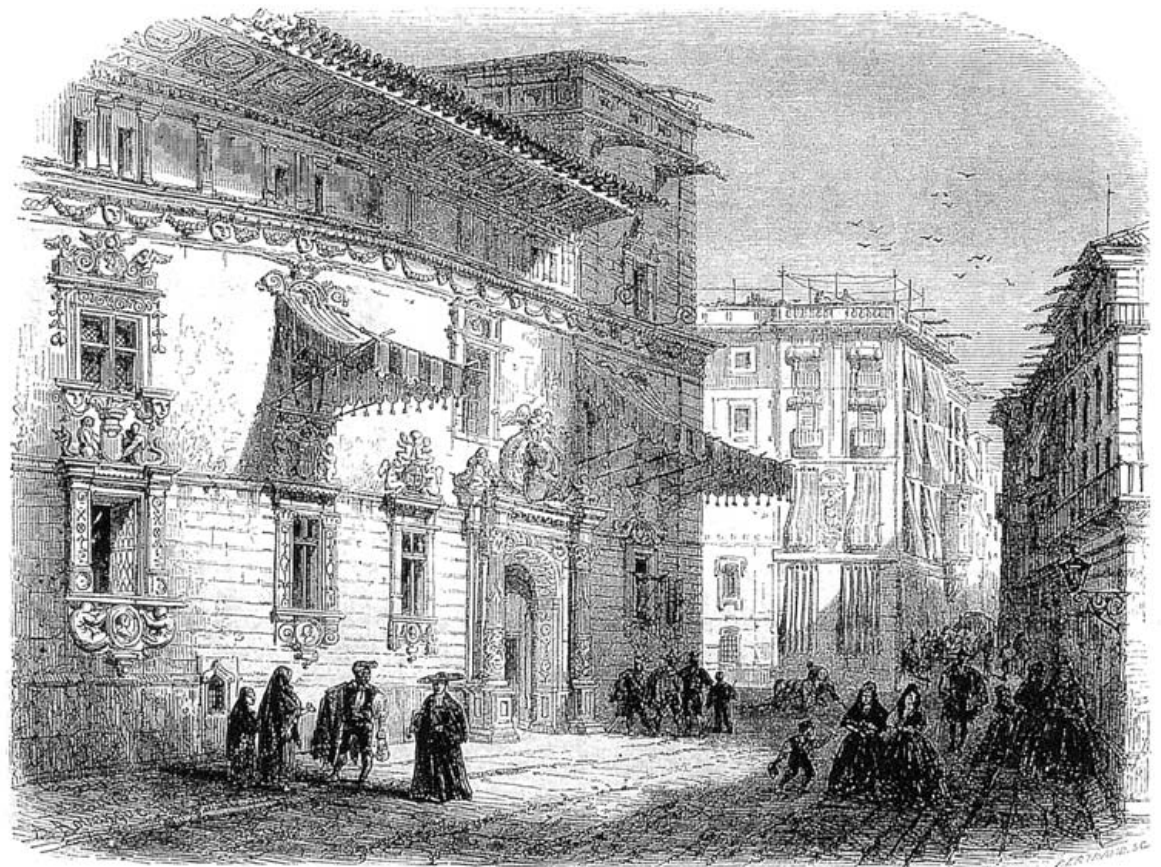
Ana Portnoy

TEXT **Josep M. Cadena**
Periodista

● Les fotografies són testimonis gràfics d'uns instants que poden esdevenir històrics per ells mateixos o per les circumstàncies que van acompanyar-los; o, si més no, representació de fets, costums, modes o activitats d'unes èpoques que, examinades al cap d'un temps i per persones que no les van viure, es converteixen en fefaents testimonis del passat. Gairebé sempre necessiten ésser contextualitzades i complementades per la memòria oral o pels records escrits, però tenen una vivor que mai no aconsegueixen les paraules. I fins aquelles que no són instantànies sinó d'estudi perquè es veuen convenientment preparades per provocar determinades impressions –des dels retrats de persones importants vestides de vint-i-un botó fins a les escenes eròtiques més pujades de to– ens expliquen molt més que la majoria de memòries redactades per posar de manifest les equivocacions alienes i exaltar les pròpies virtuts. Per aquest motiu, vistes en conjunt i amb referència a determinats períodes, són com cròniques de l'actualitat que queda d'un passat que en els seus dies va ser present i que sempre resultarà útil amb vista al futur.

En aquest sentit i per la via de l'exemple, puc esmentar la sèrie *Visions de guerra i de reraguarda*, que en els anys 1937 i 1938 va publicar l'editorial Forja, dependent del Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya. Pensada per influir en l'opinió pública divulgant els estralls que produïa l'aviació franquista entre la població civil i també per posar en relleu la capacitat de resistència republicana, que tenia al seu costat les potències democràtiques oposades al nazisme i al feixisme, ha quedat com un dels millors reculls gràfics –Agustí Centelles (El Grao, València, 1909 - Barcelona, 1985) va ser el principal autor– d'aquell tràgic període de la nostra història col·lectiva. En els moments en què va aparèixer va obtenir poca difusió –cada quadern valia al principi cinquanta cèntims i després va passar a seixanta i a setanta-cinc, preus massa elevats per a les poques pessetes de què disposava la majoria de ciutadans que, a més a més,

La Casa Gralla en una litografia de Francesc Xavier Parcerisa, autor de "Recuerdos y bellezas de España". A sota, la casa del número 7 del carrer General Castaños. Des del seu terrat es va fer la primera fotografia de què es té constància a Espanya, el 1839. A la pàgina següent, litografia del quadern "Las cuatro sotas", d'Eusebi Planas, i el caricaturista Manuel Moliné.

les necessitaven per comprar queviures i per procurar-se algun esbarjo— i després va ser gairebé totalment destruïda pels guanyadors. Els pocs exemples que en van quedar anaven buscats i eren venuts a les llibreries de vell als col·leccionistes de temes de la Guerra Civil. Reeditats quan vam recuperar les formes democràtiques, van aconseguir una bona venda i ara tornen a ésser una raresa bibliogràfica. En un sentit semblant, encara que el seu abast informatiu i divulgatiu era més ampli, va passar el mateix amb els volums que als anys setanta va publicar Edicions 62 sobre la *Història gràfica de Catalunya*. Preparats i redactats per l'historiador Edmon Vallès—erudit de l'actualitat, que va realitzar amb voluntat patriòtica una

excel·lent tasca de recuperar la memòria per a la generació de postguerra, a la qual els havia estat negada—, reproduïen fotografies extretes de diversos arxius i de publicacions vàries les quals eren acompanyades amb textos relatius a la política i el treball, la vida quotidiana i la cultural. D'aquesta manera els lectors podien conèixer fets que, malgrat ésser molt propers perquè pertanyen a la història contemporània de Catalunya, mai no havien estudiat a les escoles, així com identificar-los gràficament amb els seus protagonistes.

RELATIVA MODERNITAT

Com s'ha escrit i repetit diverses vegades —jo mateix ho he fet en articles molt anteriors a aquest—, encara que el descobriment de la càmera obscura es pot atribuir a Leonardo da Vinci, no és fins a l'any 1822 que Joseph-Nicéphore Niepce aconsegueix fer la primera fotografia estable amb el sistema heliogràfic. Associat amb Daguerre, va introduir moltes millores en el procediment i altres persones, interessades en aquella manera gairebé màgica de reproduir l'entorn i les formes, també hi van col·laborar amb diverses aportacions tècniques. Estudiosos de la física i de la mecànica de diverses nacions europees van observar amb interès el que es feia a París, i a Barcelona li pertoca l'honor d'haver estat la primera ciutat d'Espanya on es va fer una fotografia. Va ser el 10 de novembre de 1839, quan des del terrat de la casa número 7 del carrer de Castaños es va aconseguir una vista de la Llotja i de la Casa Xifré. La fotografia es va realitzar amb una de les màquines inventades per Niepce i perfeccionades per Daguerre, comprada a París pel doctor Pere Felip Monlau per encàrrec de l'Acadèmia de Ciències Físiques i Naturals

Albert Fortuny

Fototeca.com

de Barcelona, de la qual era corresponçal. D'aquell fet en dona públic testimoni una placa commemorativa col·locada a l'edifici abans esmentat edifici per l'Ajuntament de Barcelona a proposta de l'Agrupació Fotogràfica de Catalunya.

Però encara que el primer reportatge gràfic fet al món és, segons expliquen els historiadors del fotoperiodisme, la panoràmica del gran incendi d'Hamburg de 1842, entre nosaltres havia de trigar molt més la voluntat d'informar i de divulgar els fets per mitjà de la fotografia impresa. Boixos i després litografies eren els sistemes més corrents i la novetat del segon va atraure els principals dibuixants de la primera meitat del segle XIX. Així, Francesc Xavier Parcerisa (Barcelona, 1803-1876) va crear els onze volums format foli de la seva cèlebre obra *Recuerdos y bellezas de España*.

La litografia va representar un evident progrés en la difusió del dibuix realista i també de l'interpretatiu. Penso de manera especial en la caricatura social i política, que tanta importància va adquirir a Catalunya per mitjà d'almanacs, revistes, setmanaris i, finalment, diaris. Però la tècnica de reproducció en gravats susceptibles d'ésser impresos juntament amb textos de tipografia trigaria a ésser perfeccionada i les fotografies anaven per una banda, individualitzades o en forma de postals col·leccionables, mentre que el periodisme seguia fomentant l'article de fons, el comentari doctrinal i la ressenya cultural, amb l'afegit del que llavors es consideraven "avisos i notícies". Un retratista molt hàbil dels costums i de la gent de la seva època va ser Eusebi Planas i Franquesa (Barcelona, 1833-1897), que, format als tallers Lassalle de París, a partir de 1854, ja de nou a Barcelona, arribaria a ésser l'il·lustrador de novel·les per entregues més notable

"Encara que el primer reportatge gràfic fet al món és la panoràmica del gran incendi d'Hamburg de 1842, entre nosaltres havia de trigar molt més la voluntat d'informar per mitjà de la fotografia impresa".

AHCB-AF

i prolífic. Va ser, també, el millor dibuixant litogràfic del seu temps, tant en negre com en color, i acceptava tota mena d'encàrrecs. Àlbums seus com *Historia de una mujer* i *La dama de las camelias*, així com el quadern *Las cuatro sotas*, són magnífiques manifestacions del progrés cromolitogràfic aconseguit en el darrer quart del segle XIX a Barcelona, a més de testimonis de modes i costums. Però l'interès artístic amb tocs d'erotisme –convé recordar que a Eusebi Planas, en els darrers anys de la seva vida, denunciat per persones de moral molt rígida, la policia li va confiscar un seguit de dibuixos de caire galant– superava de molt la voluntat informativa.

Més propera a la finalitat de deixar testimoni d'uns fets seria la iniciativa presa per Manuel Moliné i Muns (Barcelona, 1833-1901), que, associat amb el fotògraf Albareda, va connectar amb el famós funàmbul francès Jean-François Gravelet Blondin quan aquest va visitar Barcelona per realitzar unes actuacions el mes de maig de 1863. Blondin –així era conegut– s'havia fet mundialment famós per haver travessat sobre una corda tibada les cascades del Niàgara i a Barcelona va realitzar diversos exercicis de risc; el més comentat, travessar la plaça de braus amb un home sobre les espatlles caminant per una maroma col·locada a 45 metres d'altura i amb una llargada de més de 112 metres. Moliné i Albareda obtindrien de Blondin el permís per fer-li uns retrats, que van obtenir molt d'èxit i dels quals es van fer nombroses còpies. La difusió, malgrat tot, mai no va arribar al que desitjaven els seus autors i Manuel Moliné, que havia començat com a pintor i que també il·luminava fotografies per fer-les més atractives amb el color, decidiria fer-se dibuixant d'humor i caricaturista de l'actualitat barcelonina. Primer amb llapis

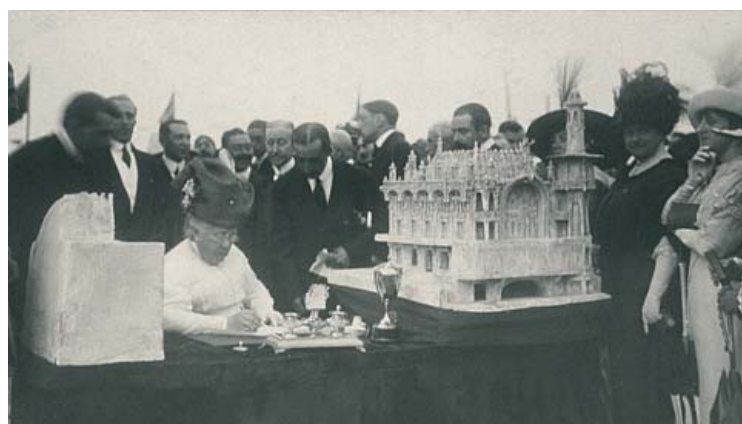

Rus / AHCB-AF

Frederic Ballell / AHCB-AF

A dalt, manifestació a la Gran Via en ocasió de l'aniversari de la Revolució de Setembre (4 d'octubre de 1901), reflectida per Rus; a la dreta, dues imatges de Ballell: processó amb motiu de la publicació de la butlla, gener de 1910, i la infanta Isabel a l'acte de col·locació de la primera pedra del Club Nàutic, juliol de 1912. A la pàgina següent, Barcelona des del port per Josep M. Gaspar, pioner de la fotografia aèria, i Alexandre Merletti en una imatge de 1934.

Frederic Ballell / AHCB-AF

gras sobre paper transportable i després amb tinta xinesa sobre paper de barba, va treballar durant molts anys per a *L'Esquella de la Torratxa* i *La Campana de Gràcia*, setmanaris d'ideologia republicana que van aconseguir una gran popularitat.

MARIEZCURRENA I ELS TERRATRÈMOLS D'ANDALUSIA

Hi havia la voluntat de difondre fets amb la fotografia, però encara faltaven els mitjans tècnics que havien de venir de l'estranger; especialment de París. I allí van anar per aprendre nous sistemes sobre l'heliografia i la fototípia el fotògraf Heribert Mariezcurrena (Girona, 1846 - Barcelona, 1898) i el dibuixant Joan Serra Pausas, que, juntament amb Miquel Juaristi, arquitecte, i Josep Thomas, estudiant d'arquitectura, havien decidit formar en un taller del passatge de Madoz la Sociedad Heliográfica Española per fer gravats industrials. La nova empresa, encara que modesta, seria en el seu gènere la més avançada de Barcelona i resoldria els problemes que fins llavors existien per a la impressió de fotografies. Així ho van posar de manifest quan van editar *l'Àlbum pintoresch monumental de Catalunya*, promogut per l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques. Després, dissolta la Sociedad Heliográfica Española, continuarien junts Juaristi i Mariezcurrena i, arribat l'any 1885, l'editor i impressor Lluís Tasso i Serra, propietari del setmanari *La ilustración. Revista Hispano-Americana*, encarregaria al fotògraf que marxés a Andalusia com a

enviat especial per captar els desastres provocats pels terratrèmols de gener d'aquell any. Mariezcurrena, que havia après des de petit al costat del seu pare, fotògraf a Girona, i sempre havia sentit l'afany de perfecció com a artista-informador, va acomplir l'encàrrec amb entusiasme i competència. Així, les seves fotografies, publicades als números 222 al 225 de febrer de 1885, poden ésser considerades com el primer reportatge gràfic publicat a Espanya i, indubtablement, a Catalunya. L'heliograt va ser ben rebut pels impressors i els editors de publicacions, ja que afegia atractius visuals a les pàgines de setmanaris i revistes. I com que la seva denominació responia a una realitat —les plaques eren exposades efectivament a la llum d'Hèlios, el sol—, amb el progrés de l'electricitat va deixar-se de banda una forma de dir tan culta i els gravats van passar a ésser anomenats “de línia” si eren de dibuix i tenien relleu o “directes” si estaven basats en fotografies. Per ésser impresos amb màquines planes eren, habitualment, clavats sobre suports de fusta i situats entre la composició de les pàgines quan es tractava de treballs fotogràfics. També podien ésser enganxats sobre blocs de metall, encara que es corria el perill que quedessin lliures i fessin malbé les màquines.

En relació amb els primitius heliogravats, és molt il·lustratiu, així com divertit, el dibuix que Josep Llovera (Reus, 1859-1896) va publicar a *L'Esquella de la Torratxa* (número 722, 11-XI-1892, p. 737), en el qual són representats una dona de poble, vista d'esquena, i un apre-

nant de fotograpador. La dona, amb mocador al cap i paraigua i cistell a les mans, s'interessa pel que fa el vailet que, amb gorra i brusa, sembla trobar-se desvagat a la porta d'un establiment amb el rètol "Taller de foto-gravat". A terra, de cara a la llum natural del carrer, té una mena de quadre que s'està insolant. La dona, que coneix el noi, pregunta: "Què hi fas aquí, Joanet?"; el xicot contesta concís: "Foto-gravats", i la dona, enfadada, replica: "Fes el que vulguis, però parla bé!". És un humor que ara es troba àmpliament superat, però que descriu perfectament l'època en què va produir-se.

LA FOTOGRAFIA A LA PREMSA POPULAR

Els gravats directes, basats en la fotografia, van començar a ésser realitzats a Europa cap a l'any 1880 i la casa vienesa Meisenbach va aju-

J.M. Gaspar / AHCB-AF

dar a difondre per diversos països la tècnica per realitzar-los. Juaristi i Mariezcurrena en van ser els introductors a Barcelona i fotograpadors com Pere Bonet i Pere D. Debàs van ajudar a fer que les fotografies de Fernando Rus, Víctor Labielle, Egorzcue, Antoni i Emili Fernández (dits "Napoleón") tinguessin difusió com a instantànies d'una actualitat que creixia constantment en temes a mesura que la societat –en el nostre cas, la barcelonina– es feia més rica, variada i complexa.

Els setmanaris populars van incorporar les fotografies d'actualitat i aquestes, de mica en mica, van anar ocupant espais que abans semblaven reservats a la il·lustració amb dibuixos i acudits gràfics. Alguns fotògrafs van continuar als seus estudis envidrats o amb amplis finestral, però molts altres van sortir al carrer i es van transformar en fotoperiodistes; uns de manera professional i altres com a afeccionats. Tots ells, però, van crear uns personals arxius de plaques, contactes i, molt després, carrets que ara, pertanyents a l'Arxiu Fotogràfic de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, a l'Arxiu Nacional de Catalunya i a altres institucions, tenen una evident utilitat per als estudiosos dels darrers períodes del segle XIX, de tot el segle XX i del que, a mesura que vagin creixent, és aquest segle XXI, del qual ens trobem al començament.

Entre els pioners de la fotografia d'actualitat he esmentat abans Fernando Rus, sobre el qual no dispo de d'altres dades que l'haver trobat a partir de 1890 nombroses col·laboracions –algunes d'elles

signades també pel seu operador García Escobar– a *L'Esquella de la Torratxa*. També en aquell setmanari hi ha fotografies d'actualitat i retrats que signen Nobas i Arñas, "Napoleón", i Xatar, entre altres. També el dibuixant Joan Pellicer Montseny (Barcelona, 1863 - l'Escala, 1914), nebot i deixeble del famós Josep Lluís Pellicer, va sentir la pruija de la fotografia i l'any 1982 va publicar a *L'Esquella* un seguit de retrats de personatges estrafolaris i pidolaires que es movien pels carrers de Barcelona. *Girona pobre, Lo noy de Tona, El moro de l'orgue, Lo manco del violí* i molts d'altres (no hi figura *La Monyos*, que és d'anys després) van quedar d'aquesta manera "immortalitzats", quan en principi ningú pensava que podien formar part de la història –anecdòtica, si es vol– de Barcelona. I aquestes instantànies de fa més d'un segle em porten a proposar que algú

AHCB-AF

–si no s'ha fet ja– hauria de retratar de manera sistemàtica els homes i les dones que actuen com a ninos mecànics a la Rambla, ja que formen part de l'activitat diària de la ciutat.

Altres fotògrafs i fotoperiodistes de l'actualitat del seu temps que cal esmentar són, per exemple, Josep Esquirol Pérez (Barcelona, 1874 - l'Escala, 1931) per les seves vistes d'Empúries i les postals marineres; Frederic Ballell Maymí (Guayama, Puerto Rico, 1864 - Barcelona, 1951), que entre 1903 i 1917 va desenvolupar una gran activitat informativa; Cèsar Comas Llaberia (Barcelona, 1874-1956), metge de professió i fotoperiodista afeccionat que en els primers anys del segle XX va captar molts aspectes de l'actualitat barcelonina; Josep M. Co de Triola (Barcelona, 1884-1965), periodista especialitzat en temes excursionistes i, en general, esportius; i Josep M. Gaspar Serra (Manresa, 1893 - Barcelona, 1966), pioner en els reportatges de fotografia aèria i que, abans de dedicar-se al cinema, va captar amb les seves càmeres moltes instantànies d'actes polítics i de competicions esportives. I també hi podríem afegir els noms de Fagnoli, L. Roisin, Àngel Toldrà, Badosa, Sagarra i Adolf Zerkowitz amb les seves àmplies col·leccions de postals.

DE MERLETTI ALS BRANGULÍ, VALLS I PÉREZ DE ROZAS

La premsa diària i el perfeccionament tècnic de les rotatives i dels sistemes de rotogratat van ser essencials a partir dels primers anys

del segle XX perquè l'afecció a la fotografia es convertís en una manera molt notable de servir l'actualitat. A Catalunya i especialment a Barcelona, donades les moltes activitats de la ciutat, els diaris i els setmanaris de més difusió van ampliar cada cop més les informacions gràfiques per donar més relleu a les informacions escrites i per fer el que ara anomenem fotonotícies. I encara que les retribucions eren modestes, la constant publicació va portar que alguns fotògrafs que van començar com a afeccionats es professionalitzessin i fins i tot formessin grups familiars dedicats al fotoperiodisme com a principal ocupació laboral.

El primer per activitats i presència en nombrosos actes seria l'italià d'origen i barceloní de cor Alessandro Merletti Quaglia (Torí, Itàlia, 1860 - Barcelona, 1943). Resident a Barcelona des de 1889 i rellotger d'ofici amb botiga al carrer del Consolat, un dia va trobar que uns lladres li havien "netejat" l'establiment. Afeccionat a la fotografia i persona emprenedora, va decidir associar-se amb un amic seu de nacionalitat alemanya que tenia una galeria fotogràfica. Per pròpia iniciativa va començar a assistir a actes que considerava importants i les fotografies que hi feia les anava a portar a diaris i revistes per si les volien publicar. Li pagaven per peça, però era tanta la seva capacitat d'acció que la nova feina li va començar a ésser rendible. Es va comprar una motocicleta per poder anar a més llocs al dia, hi va afegir una escala plegable i una mena de sidecar per portar-hi el seu ajudant, i es va fer molt popular per la seva simpatia –donava caramels als seus fotografiats, ja fos el rei Alfons XIII o el guanyador d'una cursa a peu– i perquè sempre es trobava on hi havia notícia. Va assistir al judici de Francesc Ferrer Guàrdia pels fets de la Setmana Tràgica, i com el capità militar de la Regió havia prohibit tota mena de fotografies, va amagar una petita càmera sota la seva corbata i per un forat d'aquesta va captar l'única instantània que existeix d'aquell consell de guerra. El seu fill, Camil Merletti Carriba

(Barcelona, 1903-1977), va continuar com a fotoperiodista i va ser redactor gràfic del diari *El Correo Catalán*, encara que la seva veritable passió era la mecànica dels automòbils. L'arxiu Merletti va passar fa uns anys a unes dependències de l'Escola Industrial.

Una altra notable família de fotògrafs de premsa va ser la dels Brangulí. L'avi, Francesc Brangulí Royo (Barcelona, 1840-1910), havia estat un destacat gravador al boix i un dels darrers que van fer servir el burí per a treballs editorials. Un dels seus fills, Josep Brangulí Soler (l'Hospitalet de Llobregat, 1879 - Barcelona, 1945), va escollir el fotoperiodisme i va treballar per a *Cu-cut!*, *Diario de Barcelona*, *La Vanguardia*, *El Noticiero Universal* i *ABC*, entre altres publicacions. El seu fill gran, Joaquim Brangulí Claramunt (Barcelona, 1913-1992), va publicar a *L'Instant*, *La Vanguardia* i *ABC* i durant molts anys va ser redactor gràfic de *Diario de Barcelona*. L'altre fill, Xavier Brangulí Claramunt (Barcelona, 1918-1979), va treballar per a *El Noticiero Universal*. L'important fons Brangulí, que va servir per il·lustrar molts llibres d'història contemporània i que estava format per més de mig milió de negatius i unes 61.000 plaques de vidre, va passar l'any 1993 a l'Arxiu Nacional de Catalunya.

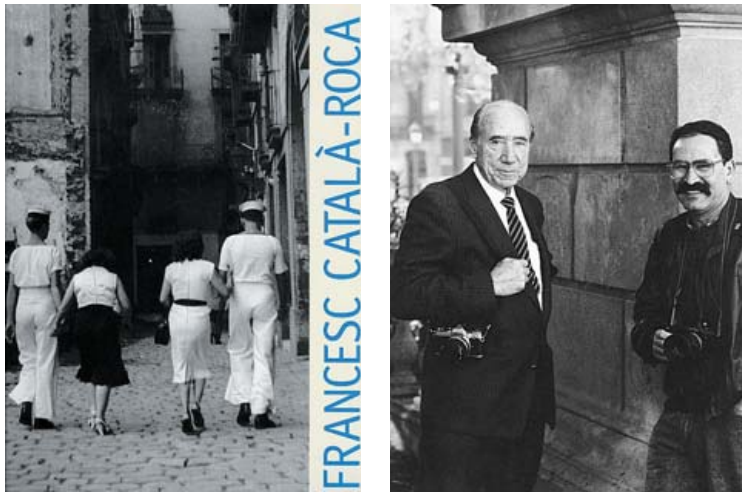
També van ser pare i fill els fotògrafs Joan Bert Vila (Barcelona, 1896-1974), ajudant en un principi de Ramon Claret Argigas (Sant Pere de Ribas, 1887 - Barcelona, 1965), i Joan Bert Padrey (Barcelona, 1927), especialitzats en temes esportius. I a ells hi podem afegir Antoni Campaña Bandranas (Arbúcies, 1906 - Barcelona, 1989) amb els seus fills, Antoni Campaña Capella (Barcelona, 1946) i Montserrat Campaña Capella (Barcelona, 1937); Ramon Dimas Montserrat (Pont d'Armentera, 1919 - Barcelona, 1965); Francesc Alguersuari i els seus fills; i Josep Morera Falcó (Terrassa, 1919 - Barcelona, 1994), tots ells amb una especial dedicació als temes esportius. I no podem oblidar Josep Postius Saura

La Boqueria els anys 60, per Brangulí. A la pàgina següent, d'esquerra a dreta: llibre de Francesc Català-Roca; Joaquim Brangulí i Joan Guerrero; catàleg d'una exposició de Pilar Aymerich, i una imatge del Somorrostro el 1958, per Oriol Maspons.

Brangulí

“La publicació constant va dur alguns fotògrafs que havien començat com a aficionats a professionalitzar-se i, fins i tot, a formar grups familiars dedicats al fotoperiodisme com a principal ocupació laboral”.

Oriol Maspons

(Puigcerdà, 1914-1993); Josep Valls Gili (Barcelona, 1905-1985) i el seu fill, Josep Valls Sorolla (Barcelona, 1925); Juan Antonio Sáenz Guerrero (Logronyo, 1926 – Barcelona, 2000); i Jordi Soteras Font (Barcelona, 1925) i el seu fill Jordi, fotoperiodista ja de les noves generacions, com ho són també Salvador Sansuán, Joan Sánchez, Consuelo Batista, Antonio Espejo, Paco Elvira, Quim Manresa, Jordi Bellver, Pedro Madueño, Joan Guerrero, Agustí Carbonell, Roser Villalonga, Ana Jiménez, Cristina Calderer, Elisenda Pons, Carles Ribes o Pepe Encinas, entre d'altres actius als diferents mitjans de la ciutat. Tots ells són professionals de l'actualitat que es presenta sense poder escollir temes ni horaris. Per això destaco els seus noms, sense oblidar, però, que hi ha altres cronistes gràfics amb més voluntat artística i amb possibilitat de seleccionar els temes de l'actualitat gràfica. Penso en grans fotògrafs com Pere Català Pic, Francesc

Català Roca, Miserachs, Maspons, Ubiña, Colita, Pilar Aymerich o Manel Armengol com a capdavaners d'una nòmina molt àmplia i que per fortuna no s'estronca.

Encara que no pas sempre, la tradició segueix de pares a fills i després a néts. És el cas de la família Pérez de Rozas, tan important dins del fotoperiodisme barceloní. El que va començar el pare, Carlos Pérez de Rozas Masdeu (Madrid, 1893 – Barcelona, 1953) –mort després de fer la informació gràfica de l'arribada al port de Barcelona del vaixell *Semíramis*, que portava els darrers alliberats de la Divisió Azul que havien quedat presoners a Rússia–, ho van continuar cinc dels fills: Carlos Pérez de Rozas Sáenz de Tejada (Barcelona, 1920-1990), José Luis (1918-1988), Manuel (1924), Enrique (1930) i Rafael (1932-1997). Però dos dels néts, Carlos i Emilio Pérez de Rozas Arribas (Barcelona, 1948 i 1952, respectiva-

Una imatge de Manel Armengol que es va difondre mundialment: repressió policial en una de les grans manifestacions proamnistia fetes a Barcelona el 1976. A sota, fotografia de Paco Elvira. A peu de pàgina, el general Muñoz Grandes amb els repatriats de la Divisió Azul que van arribar amb el *Semíramis* (2 d'abril de 1954). El seu autor, el fundador de la saga dels Pérez de Rozas, va morir aquella mateixa nit.

Manel Armengol

ment), encara que porten una intensa i brillant tasca dins del periodisme barceloní –Carlos com a director d'art de *La Vanguardia* i Emilio com a subdirector d'esports d'*El Periódico de Catalunya*– i saben de fotoperiodisme, han escollit les tasques de confecció i de redacció.

En certa mesura, la tercera generació dels Pérez de Rozas ha tornat als orígens, perquè l'avi, portat pel seu germà José Pérez de Rozas Masdeu (Madrid, 1885-1955), que va ser periodista i polític, havia començat com a redactor del diari *Las Noticias* i només era, com tantes altres persones joves de la seva època, un aficionat a la fotografia que disposava d'una senzilla màquina de retratar. Però un dia festiu, mentre passejava pel port de Barcelona, va captar la imatge d'un vaixell de càrrega que dies després, com que Europa es trobava en plena I Guerra Mundial, va ser torpedinat i enfonsat al mig de la Mediterrània. Carlos Pérez de Rozas va ser conscient de la importància periodística de la fotografia que havia fet; la va enviar al diari *ABC* de Madrid i aquest la va publicar. Això va decidir el definitiu pas d'aquell jove reporter al fotoperiodisme. Va treballar als diaris *El Día Gráfico*, que disposava de pàgines de rotogravat, i *La Noche*, tots dos propietat del polític lerrouxista Joan Pich i Pon, i al madrileny republicà *Ahora*; i després de la Guerra Civil espanyola va ser redactor gràfic de *La Vanguardia* fins a la seva sobtada mort. El seu fill gran, José Luis, que també havia treballat en premsa, però preferia el

Paco Elvira

Pérez de Rozas / AHCB-AF

cinema i llavors tenia un negoci hotelier a Mallorca, va ser cridat per la família perquè teòricament ocupés la plaça del pare a *La Vanguardia*, ja que la feina del dia a dia ja li farien els germans. Carlos, redactor gràfic de *Solidaridad Nacional* fins al tancament de la *Prensa del Movimiento* ja sota el govern predemocràtic d'Adolfo Suárez, es va convertir en el patriarca d'un grup estretament unit en què Manuel (Manolo) era fotògraf de *La Prensa*; Enrique (Kike), de l'agència Efe a Barcelona, i Rafael, cap de la secció gràfica de la mateixa delegació de l'esmentada agència. Els quatre treballaven estretament units i el pis que tenien a la Ronda de la Universitat era com un veritable centre difusor de notícies gràfiques: Carlos i Kike feien carrer, Manolo revelava i tirava les còpies necessàries per servir els diferents mitjans en què treballaven, així com diversos organismes oficials i particulars que els demanaven col·leccions de fotografies, i Rafael coordinava i avisava des de la delegació de l'agència Efe dels treballs que més interessaven la central de Madrid. D'aquesta manera van aconseguir formar un amplíssim arxiu de rodets fotogràfics amb instantànies publicades –també d'inèdites, ja que eren variants d'un mateix fet o no les hauria autoritzat la censura del seu temps–, que des de 1994 forma part de l'Arxiu Històric de la Ciutat. Així doncs, el treball d'aquesta important família de fotoperiodistes, igual com l'activitat professional d'altres companys seus que ja he esmentat, és una crònica directa i viva de Barcelona.